

נספח ב'

ההתיישבות החקלאית ברחבי־רוסיה בשנת 1856

בשנת 1856 היו:			
נפש 14,523	משפחות 1,929	19 מושבות	בפלך חרסון
נפש 9,596	משפחות 427	14 מושבות	" יקאטרינוסלב
<hr/>	<hr/>	<hr/>	
נפש 24,114	משפחות 2,356		בפלכי הדרום ביחד
נפש 12,668	משפחות 1,263	24 ישובים	בפלך פודוליה
נפש 6,835	משפחות 528	45 ישובים	בפלך קיוב
נפש 2,435	משפחות 231	28 ישובים	בפלך ווהלין
נפש 1,025	משפחות 96	2 ישובים	בפלך מינסק
נפש 2,236	משפחות 217	24 ישובים	בפלך וילנה
נפש 3,174	משפחות 305	20 ישובים	בפלך גרודנה
נפש 1,139	משפחות 130	33 ישובים	בפלך ויטבסק
נפש 1,708	משפחות 110	8 ישובים	בפלך קובנה
נפש 1,684	משפחות 159	2) ישובים	בפלך מוהילוב
<hr/>	<hr/>		
נפש 32,274	3,039		
<hr/>	<hr/>		
56,393	5,395		

מלבד אלה היו מאות, שרכשו קרקע פרטי בפלכים האלה והתיישבו בטאבריה, ביסאראביה ופולין הקונגרסאית ומשום מה לא נתפקדו ולא נכללו ברשימות. לא נגזים, אם נאמוד אותם במספר עגול של 1,600 משפחות (כ־10 אלפים נפש) ונסכם שבראשית מלכותו של אלכסנדר השני (60—1855) הקיפה ההתיישבות היהודית בכל רחבי רוסיה כ־100 מושבות גדולות ו־300 ישובים קטנים בהם ישבו כ־7 אלפים משפחות — 66 אלף נפש, בתוך אוכלוסייה יהודית אשר מנתה אז ברוסיה (כולל פולין) קרוב ל־3 מיליונים.